

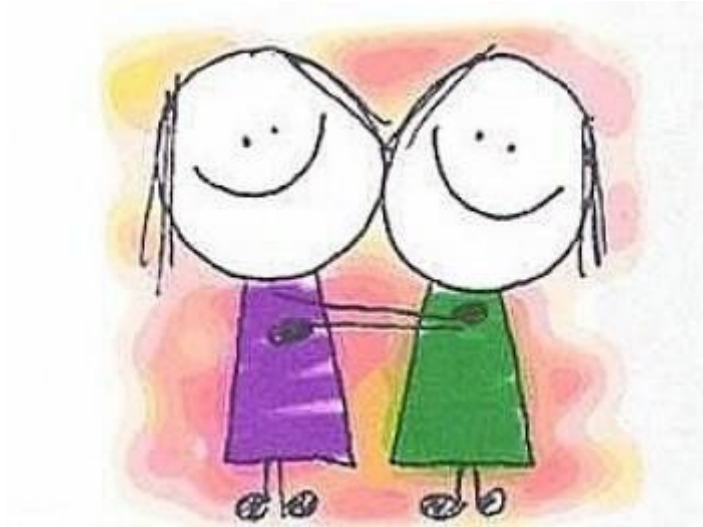

Sa dogge we dat!

Relaties en seksualiteit

1. Inhoud

Het belang van relationele en seksuele vorming	pagina 3
Visie van It Tredde Sté	pagina 4
Aanpak	pagina 5
Tips voor de leerkracht	pagina 7

1. Het belang van relationele en seksuele vorming

Relaties en seksualiteit zijn belangrijke thema's die al vanaf groep 1 van de school thuishoren in het onderwijs. Kinderen ontdekken namelijk al vanaf jonge leeftijd hun eigen lichaam, ontwikkelen hun seksuele identiteit en ontdekken verschillen tussen jongens en meisjes. Ze hebben al jong veel vragen, gaan relaties en vriendschappen aan, worden verliefd, komen in de puberteit en doen eerste ervaringen op met seksualiteit.

Waarom is seksuele vorming in het basisonderwijs belangrijk?

Door al op jonge leeftijd te starten met seksuele en relationele vorming raken leerlingen vertrouwd met het thema. Ze krijgen hierdoor betrouwbare informatie, durven eerder vragen te stellen over seksualiteit, ontwikkelen waarden en normen, worden weerbaarder en leren respectvol met elkaar om te gaan. It Tredde Sté kan met educatie en een veilig leerklimaat een belangrijke bijdrage leveren aan een gezonde seksuele ontwikkeling van leerlingen.

Kerdoelen

Het Ministerie van OC&W onderkent de rol van het onderwijs bij relationele en seksuele en vorming. Met ingang van het schooljaar 2012-2013 zijn de thema's seksualiteit en seksuele diversiteit expliciet opgenomen in kerndoel 38 voor het basisonderwijs. Dit betekent dat de school verplicht is om hieraan aandacht te besteden.

Kerdoel 34: De leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen.

Kerdoel 37: De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.

Kerdoel 38: De leerlingen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen, en ze leren respectvol om te gaan met seksualiteit en met diversiteit binnen de samenleving, waaronder seksuele diversiteit.

Het thema relaties en seksualiteit sluit ook goed aan op al bestaande kerndoelen:

Kerdoel 41: De leerlingen leren over de bouw van planten, dieren en mensen en over de vorm en functie van hun onderdelen.

Winst voor scholen

Uit onderzoek in de bovenbouw blijkt dat jongens en meisjes na de lessen makkelijker met elkaar omgaan en elkaar aanspreken op gedrag en er minder gedoe is op school na lessen over relaties en seksualiteit. Leerlingen hebben meer kennis over relaties, seksualiteit en seksueel misbruik. De meeste leerlingen hebben een positievere houding ten opzichte van homoseksualiteit, en ze zijn zelfbewuster in vergelijking met leerlingen die geen relationele en seksuele voorlichting hebben gekregen.

2. Visie op relaties en seksualiteit van It Tredde Sté

Wij zijn een school die leerlingen ondersteund bij de ontwikkeling van een positieve kijk op seksualiteit en diversiteit, weerbaar maakt en waarden en normen bijbrengt, zodat zij (later) verantwoorde en respectvolle keuzen kunnen maken in relaties en seksualiteit en diversiteit.

Onder 'verantwoord' verstaan wij:

- Veilig
- Rekening houden met grenzen van de ander
- Eigen keuze in vrijheid
- Rechten van de mens: seksuele voortplanting en keuze van een partner
- Respect
- Gelijkwaardigheid
- Prettig en gewenst contact
- Voorkomen van grensoverschrijding.

Deze visie slaat naadloos aan bij de algemene visie en missie van onze school,

Wij geven onderwijs waarbij groei en bloei van alle kinderen voorop staat, door te werken vanuit de onderwijsbehoeftes van een ieder. Dit doen we vanuit ons motto 'mei inoar oer eigen paad te plak, waarbij het samen, over je eigen paadje gaan om op jouw plekje te komen van belang is.

4

In onze school staan de volgende relaties altijd centraal:

De relatie van het kind met zichzelf.

Wij bouwen aan een gezond zelfbeeld en vertrouwen in het eigen kunnen. Dit is onmisbaar in onze samenleving. Het geeft de kinderen een solide basis om zich in de wereld staande te houden en de juiste beslissingen te nemen. Daarom wordt kinderen geleerd om hun eigen kwaliteiten te ontdekken en ze in te zetten om zelf gekozen uitdagingen aan te gaan.

De relatie met de ander en het andere

Het opbouwen van een zelfbeeld gebeurt nooit in een geïsoleerde omgeving, maar wordt altijd beïnvloed door de relatie tot anderen. Het opbouwen van gezond gedrag en gezonde relaties is daarom een belangrijke pijler.

De relatie van het kind met de wereld

Het is belangrijk dat een school aansluiting zoekt bij de wereld. Kinderen nemen vragen mee naar school uit hun dagelijkse leven. Door wat ze meemaken of zien op televisie. In onze school worden kinderen gestimuleerd om vanuit deze eigen interesses en vragen initiatieven te nemen. Het onderwijsaanbod is betekenisvol en sluit aan bij situaties uit de dagelijkse realiteit. Zo leren kinderen dat wat ze doen er ook daadwerkelijk toe doet en leren ze zorg te dragen voor hun omgeving.

3. Aanpak

Wat

Regelmatig verzorgen wij lessen Seksuele en Relatieve Vorming, dit doen we aan de hand van de methode 'Kriebels in je buik' en 'Kwink'. Deze lessen bevatten meer dan alleen informatie over de lichamelijke veranderingen en/of voortplanting. Van 'Kwink' worden de lessen wekelijks gegeven, de lessen van "Kriebels in je buik" worden per periode gepland. Dit doen de leerkracht zelf. De lessen gaan ook over vriendschap, verliefdheid, liefde, relaties, seksualiteit, omgangregels en weerbaarheid.

De volgende thema's komen aan bod:

- Groepsvorming – Gouden Weken (september)
- Lichamelijke ontwikkeling en zelfbeeld (oktober/november)
- Sociale en emotionele ontwikkeling (januari, februari)
- Voortplanting en gezinsvorming (maart, april)
- Seksuele weerbaarheid (mei, juni)

Daarnaast hebben we vanuit de stimuleringsregeling van de Gezonde School onze bibliotheek uitgebreid met informatieve boeken en leesboeken die bij dit thema horen. We benoemen niet specifiek dat deze boeken in de bibliotheek staan, want wij vinden dat deze boeken in het assortiment horen te staan. De aangeschafte boeken zijn in overleg met een lokale boekwinkel gedaan, zij hebben mee gekeken naar actuele boeken.

5

Daarnaast hebben we een aantal t-shirts en truien aangeschaft met een statement over diversiteit erop. Deze kleding wordt gebruikt om op een eenvoudige manier het gesprek met de kinderen over anders geaardheid aan te gaan. Dit gebeurt zowel formeel als informeel.

Aan de gevel van onze school hangt regelmatig de regenboogvlag. En omdat onze school in Friesland staat, hebben we gekozen voor de Friese vlag. We vlaggen op bijzondere dagen en bij de verjaardagen van kinderen. Ook deze vlaggen en toebehoren hebben we aanschaf vanuit de stimuleringsregeling.

Voor de verschillende projecten maken we gebruik van verschillende websites, met aantrekkelijke materialen. DSM is daarbij wel de belangrijkste, we gebruik daar ook de posters van en verschillende lespakketten. Iedere week wordt er les gegeven uit de sociaal emotionele methode 'Kwink' waarbij een respectvolle omgang met elkaar en burgerschapsdoelen als kennis van diverse opvattingen centraal staat. In iedere bouw maar met name in de bovenbouw bespreken wij regelmatig voorkomende situaties in relatie tot seksualiteit en diversiteit.

Kortom diversiteit is zichtbaar en voelbaar in onze school.

Voor wie

De kinderen van groep 1 tot en met 8.

Waarom

Deze lessen zijn bedoeld om kinderen het goede met betrekking tot seksualiteit en relaties aan te reiken. Bovendien zijn de lessen bedoeld om de kinderen te ondersteunen bij de ontwikkeling tot een persoon die: respect heeft voor zichzelf en anderen, zich bewust is van eigen en andermans gevoelens, wensen opvattingen en mogelijkheden én die steeds beter gefundeerde en gezonde beslissingen kan nemen op het gebied van relaties en seksualiteit. De lessen dragen namelijk bij aan een positief zelfbeeld en adequate vaardigheden ontwikkelen op het gebied van relaties en seksualiteit. Door aandacht te geven aan de thema's op jonge leeftijd, nemen kinderen en jongeren geen of minder risico's, als ze op een gegeven moment gaan experimenteren met seksualiteit en relaties.

Daarnaast is, sinds december 2012, seksualiteit en seksuele diversiteit expliciet opgenomen in het kerndoel voor het basisonderwijs, het voortgezet onderwijs en het speciaal onderwijs. Het betreft Kerndoel 38:

“De leerlingen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen en ze leren respectvol om te gaan met seksualiteit en met diversiteit in de samenleving, waaronder seksuele diversiteit”.

Door wie

De leerkrachten geven zelf de lessen. Zij kunnen altijd ondersteuning krijgen vanuit GGD Fryslan en de schoolpedagoog, die tevens ook trainingen en ouderavonden in de school verzorgd.

Waar

In de eigen klas. Het is daarbij wel belangrijk dat er een gevoel van veiligheid heerst binnen de klas. Om veiligheid in de groepen te bewerkstelligen werken wij met de methode 'KWINK' en gaan we met kinderen in gesprek. Aan het begin van het schooljaar zijn 'de Gouden Weken', de kennismaking van de nieuwe leerlingen in de groep.

Wanneer

Leerlingen zitten binnen de school in combinatiegroepen. Binnen deze twee jaarplannen wij een cyclus met alle doelen binnen thema's. Relationele- en seksuele vorming komt daarbinnen op diverse momenten aan bod.

Gepland over 4 jaar betekent dit:

	20-21	21-22	22-23	23-24
Paarse Vrijdag	x		x	
Coming Out Day		x		x
Regenboogweken	x	x	x	x
Lentekriebels		x	x	x
Gezond gedrag		x		x
Mediawijsheid	x	x	x	x

De thema's voor de verschillende leerjaren, aangegeven vanuit de methodemakers van 'Kriebels in je buik!'

Lessenoverzicht Kriebels in je Buik: Lessen in weerbaarheid, relaties en seksualiteit

We raden aan om in ieder geval minimaal les te geven over de onderdelen waar een kruisje bij staat.

	Titel van de les uit Kriebels in je buik	Thema	Leerlijn in Week van de Lentekriebels
Groep 1			
1	Wie ben ik?	Lichamelijke ontwikkeling en zelfbeeld	x
2	In je blootje	Lichamelijke ontwikkeling en zelfbeeld	
3	Bij ons thuis	Sociale en emotionele ontwikkeling	
4	Ik vind jou lief	Sociale en emotionele ontwikkeling	
5	Kriebel de kriebel	Seksuele weerbaarheid	
Groep 2			
2	Jongens en meisjes	Lichamelijke ontwikkeling en zelfbeeld	x
3	Hoe worden kindjes geboren?	Voortplanting en gezinsvorming	x
4	Wij zijn vriendjes	Sociale en emotionele ontwikkeling	x
5	Wat voelt fijn en wat niet?	Seksuele weerbaarheid	
6	Hoe zeg ik nee?	Seksuele weerbaarheid	x
Groep 3			
1	Ik ben ik	Lichamelijke ontwikkeling en zelfbeeld	x
2	Ik ben een jongen en ik ben een meisje	Lichamelijke ontwikkeling en zelfbeeld	x
3	Hoe ben jij geboren?	Voortplanting en gezinsvorming	x
4	Mijn thuis	Sociale en emotionele ontwikkeling	x
5	Ik vind het fijn met jou	Sociale en emotionele ontwikkeling	
6	Prettige en niet prettige aanrakingen	Seksuele weerbaarheid	x
Groep 4			
1	In je nakie	Lichamelijke ontwikkeling en zelfbeeld	x
2	Wat voel ik?	Lichamelijke ontwikkeling en zelfbeeld	x
3	Hoe ben ik geboren?	Voortplanting en gezinsvorming	x
4	Wie vind ik speciaal?	Sociale en emotionele ontwikkeling	x
5	Ik ben verliefd	Sociale en emotionele ontwikkeling	
6	Een ja-, nee- of twijfelgevoel	Seksuele weerbaarheid	x
Groep 5			
1	Dit ben ik!	Lichamelijke ontwikkeling en zelfbeeld	x

2	Het ontstaan en de geboorte van een baby	Voortplanting en gezinsvorming	x
3	Jongens en meisjes: wat hoort bij wie?	Sociale en emotionele ontwikkeling	x
4	Zullen we vrienden zijn?	Sociale en emotionele ontwikkeling	x
5	De mensen om me heen	Sociale en emotionele ontwikkeling	
6	Wat voor gevoel krijg jij als...?	Seksuele weerbaarheid	x
Groep 6			
1	Bloos je van bloot?	Lichamelijke ontwikkeling en zelfbeeld	x
2	De geslachtsdelen	Lichamelijke ontwikkeling en zelfbeeld	x
3	Gezocht: een vriend	Sociale en emotionele ontwikkeling	x
4	Verliefd	Sociale en emotionele ontwikkeling	x
5	Verschillende soorten relaties	Sociale en emotionele ontwikkeling	
6	Hoe zeg ik ja of nee?	Seksuele weerbaarheid	x
Groep 7			
1	Meisjes in de puberteit	Lichamelijke ontwikkeling en zelfbeeld	x
2	Jongens in de puberteit	Lichamelijke ontwikkeling en zelfbeeld	x
3	Wat is seks?	Voortplanting en gezinsvorming	
4	Vriendschap en verliefdheid	Sociale en emotionele ontwikkeling	
5	Mannen en vrouwen	Sociale en emotionele ontwikkeling	
6	Mannen en vrouwen in de media	Lichamelijke ontwikkeling en zelfbeeld	x
7	Internetvrienden	Seksuele weerbaarheid	x
8	Wat zou jij doen?	Seksuele weerbaarheid	x
Groep 8			
1	Dit ben ik	Lichamelijke ontwikkeling en zelfbeeld	x
2	Puberteit	Lichamelijke ontwikkeling en zelfbeeld	
3	Geslachtsdeel	Lichamelijke ontwikkeling en zelfbeeld	
4	Besnijdenis	Lichamelijke ontwikkeling en zelfbeeld	
5	Verliefdheid en verkering	Sociale en emotionele ontwikkeling	
6	Verliefdheid en seksuele oriëntatie	Sociale en emotionele ontwikkeling	x
7	Voortplanting	Voortplanting en gezinsvorming	x
8	Veilig vrijen	Voortplanting en gezinsvorming	
9	Je eigen lichaam en zelfbevrediging	Lichamelijke ontwikkeling en zelfbeeld	
10	Seks, wat is dat?	Sociale en emotionele ontwikkeling	
11	Wat zie jij in de media?	Lichamelijke ontwikkeling en zelfbeeld	x
12	Internet en social media	Seksuele weerbaarheid	
13	Seksueel grensoverschrijdend gedrag	Seksuele weerbaarheid	x

Hoe

De lessen worden in alle groepen gepland gegeven. De groepsleerkrachten geven deze lessen. Wanneer een groepsleerkracht dit lastig vindt, kan deze ondersteuning vragen aan de GGD of natuurlijk aan een collega in het team.

Ouders

Omdat wij er van overtuigd zijn dat je als school en ouders naadloos samen moet werken, betrekken we de ouders zeer direct bij de verschillende projecten die we doen. Voorafgaand aan de week van de lentekriebels gaan we een ouderavond organiseren, waardoor het voor ouders duidelijk is wat we bespreken en waar kinderen mee thuis kunnen komen. Wanneer er het project rondom Gezond Gedrag is, is daar ook een ouderavond vooraf, of als afsluiting, zodat alle informatie gedeeld is. Op deze avond kunnen ouders vragen stellen en hun mening te geven. Dit kan eventueel in samenwerking met de GGD of JGZ gedaan worden. Een jeugdverpleegkundige en/of iemand van de GGD doet dan het woord en de leerkrachten zijn erbij ter ondersteuning en voor de persoonlijke vragen van de ouders. Omdat er steeds weer nieuwe ouders zijn, is het belangrijk dat zo'n informatieavond jaarlijks terugkeert.

Daarnaast houden we onze ouders op de hoogte via de nieuwsbrieven van de groepen en de algemene nieuwsbrief van de school. Ook zijn we bezig met het opzetten van een denktank, waarbij ouders en team heel nauw samenwerken om onze school nog sterker te maken. De stem van de ouders is erg belangrijk hierbij, omdat wij als team soms een blinde vlek hebben als het gaat over informatiebehoefte van de ouders. Zodra de lessen beginnen wordt dit ook aangegeven in de nieuwsbrief van de groepen. De lessen maken deel uit van ons curriculum en wij bevorderen daarom dat ieder kind participeert.

4. Tips voor de leerkrachten

- Bespreek met elkaar waar je moeite mee hebt.
- Geef tips aan elkaar.
- Bespreek de lessen met elkaar, hiermee kan je ervoor zorgen dat het voor jezelf ook normaler wordt om over seksuele vorming te praten.
- Geef je eigen grens aan in de klas en houdt je daaraan.
- Gebruik alleen woorden waar je jezelf prettig bij voelt maar gebruik wel realistische woorden.
- Maak een mindmap met je klas over een bepaald onderwerp. Dan kan je erachter komen wat de kinderen al weten.
- Bekijk en vooral: lees deze site <http://www.seksuelevorming.nl/>
- Er wordt op deze site:
- Vertelt over de seksuele ontwikkeling van een kind
- Stil gestaan bij het belang en de doelen van seksuele vorming op school
- Uitgelegd wat er allemaal besproken wordt tijdens de lessen
- Tips voor hoe je het kan bespreken
- Tips voor het signaleren van grensoverschrijdend gedrag en wat te doen daarmee
- Enzovoort

5. Wereldreligies

We besteden ook aandacht aan de wereldreligies, dit doen we in een cyclus van twee jaar. Deze cyclus is voor groep 1 t/m 8, waarbij de gedeelde informatie natuurlijk verschillend is..

In alle groepen staat een boek van Verhalen uit de grote wereldreligies. De grote wereldreligies zijn: Jodendom, Christendom, Islam, Boeddhisme en het Hindoeïsme. De boeken zijn op niveau van de leeftijd van de kinderen en zo wordt elkaar een stukje kennis vergroot.

Natuurlijk wordt er op andere momenten ook aandacht aan de verschillende religies besteed, je moet dan denken aan Sint Maarten, Sinterklaas, kerst, Pasen, de Ramadan, het Suikerfeest. De afgelopen tijd zijn we vooral bezig om binnen thema's de verschillende onderwerpen met elkaar te verbinden, zodat de kennis die de kinderen krijgen ook betekenisvol verbonden wordt met andere vakgebieden.

In de bovenbouw gaan we dieper op de religies in, we gebruiken hiervoor de lees- en werkboekjes van Sam Sam. Deze werkboekjes hebben per keer 10 lessen en we behandelen de wereldreligies in twee jaar. Jaar 1 is het Jodendom, het Christendom en de Islam, jaar 2 is het Hindoeïsme en het Boeddhisme.